15/03/2022

Ομιλία Κύπριου Υπουργού Άμυνας στο φιλολογικό μνημόσυνο για τον Ευαγόρα Παλληκαρίδη

/ Επικαιρότητα

«***Θ΄ ακολουθήσω με θάρρος τη μοίρα μου. Ίσως αυτό να ναι το τελευταίο μου γράμμα. Μα πάλι δεν πειράζει. Δεν λυπάμαι για τίποτα. Ας χάσω το κάθε τι. Μια φορά κανείς πεθαίνει. Θα βαδίσω χαρούμενος στην τελευταία μου κατοικία. Τι σήμερα τι αύριο; Όλοι πεθαίνουν μια μέρα. Είναι καλό πράγμα να πεθαίνει κανείς για την Ελλάδα. Ώρα 7:30. Η πιο όμορφη μέρα της ζωής μου. Η πιο όμορφη ώρα. Μη ρωτάτε γιατί***».

Πρόκειται για τα συγκλονιστικά λόγια ενός έφηβου, μόλις δεκαεννέα ετών, στο τελευταίο του γράμμα προς την αδελφή του μέσα από τη φυλακή, που αποδέχεται με τόλμη και πλήρη συνείδηση τον επικείμενο θάνατό του. Του έφηβου εκείνου που ξέρει ότι λίγες ώρες αργότερα θα του κόψουν το νήμα της ζωής. Τόσο άδικα. Λόγια που κρύβουν μέσα τους το νόημα όλης του της ζωής, όταν δήλωνε ότι

αποτελεί γι΄ αυτόν την ωραιότερη ημέρα, αφού θα πέθαινε για την ελευθερία της πατρίδας. Μιας ζωής τόσο σύντομης όσο κρατάει μια ανάσα. Αλλά την ίδια ώρα τόσο καταλυτικής, τόσο διαχρονικής, τόσο αιώνιας.

Τα λόγια του στο ίδιο γράμμα, που προέτρεπε την αδελφή του ποιο όνομα να δώσει στη μικρή της κόρη που γεννήθηκε, όταν εκείνος ήταν αντάρτης στα βουνά και που σχεδίαζε να τη βαφτίσει. Τόσο ενδεικτικά της σπάνιας για τη νεαρή ηλικία του ωριμότητας και αφοσίωσης στον αγώνα για λευτεριά.

«Τόνομα που θα τής δώσης θέλω να είναι πεντασύλλαβο, και να θυμίζη εκείνην, για την οποία ήρθα ως εδώ. Να θυμίζη εκείνην για την οποία έγραψε ο ποιητής Σολωμός το πιο όμορφο τραγούδι του. ΕΚΕΙΝΗΝ, την οποίαν κάθε άνθρωπος επιθυμεί πιο πολύ απ’ όλα. Κατάλαβες, αδελφή μου;»

Βρισκόμαστε σήμερα εδώ στο Α΄ Λύκειο Εθνάρχη Μακαρίου, με την ευκαιρία των εκδηλώσεων «Ευαγόρεια-2022», που διοργανώνει ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Ευαγόρας Παλληκαρίδης», για να αποδώσουμε την πρέπουσα τιμή στον αιώνιο έφηβο, μαθητή και ήρωα της ΕΟΚΑ, Ευαγόρα Παλληκαρίδη. Η εν λόγω εκδήλωση τιμής, που έχει καταστεί θεσμός, σκοπό έχει να διατηρήσει άσβεστη τη μνήμη του για την ανιδιοτελή προσφορά της ζωής του στο βωμό της ελευθερίας της Κύπρου. Επιτρέψτε μου να σας εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια για τη διαχρονική προσφορά και τις δράσεις του Συλλόγου σας, που στοχεύουν στην ανάδειξη των αξιών της ζωής, του πολιτισμού μας και στην υγιή ενασχόληση και έκφραση των νέων μας.

Αποτελεί ύψιστη τιμή και οφειλόμενο χρέος να απευθύνω ομιλία στο φιλολογικό μνημόσυνο του ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη και προς τούτο ευχαριστώ από καρδιάς το διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου και προσωπικά την πρόεδρο κ. Άντρη Κανάρη για την πρόσκληση.

Φίλες και φίλοι,

Ο Παφίτης έφηβος Ευαγόρας Παλληκαρίδης συνοψίζει στο πρόσωπό του όλο το νόημα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59, καθώς και την ανυπέρβλητη συνεισφορά της νεολαίας της Κύπρου. Ο νεαρός μαθητής και αγωνιστής με τον ηρωισμό και τη δράση του στον αγώνα για ελευθερία της πατρίδας μας, αλλά και με την μνημειώδη ποίησή του, μπήκε στις καρδιές μας για να μας αφυπνίζει, ώστε να πορευθούμε στο δρόμο που αυτός χάραξε. Αυτόν της φιλοπατρίας, της ανιδιοτέλειας, του θάρρους, της πίστης στις πανανθρώπινες αξίες της ελευθερίας και δημοκρατίας και της απόλυτης προσήλωσης στο ιερό καθήκον.

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης ή Βαγορής όπως τον αποκαλούσαν, από την Τσάδα, αντίκρυσε το πρώτο φως στις 26 Φεβρουαρίου του 1938. Γονείς του ήταν ο Μιλτιάδης Παλληκαρίδης από τον Λάρνακα της Λαπήθου και η Αφροδίτη Παπαδανιήλ από την Τσάδα. Είχε άλλα τέσσερα αδέλφια: τον Ελευθέριο, τον Ανδρέα, τη Γεωργία και τη Μαρούλλα.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του τα έζησε στο χωριό του, όπου φοίτησε μέχρι την πέμπτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Το 1949 η οικογένειά του μετακινήθηκε στο Κτήμα, όπου ο Ευαγόρας φοίτησε στην έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου και στη συνέχεια στο Ελληνικό Γυμνάσιο Πάφου από το 1950 μέχρι το 1955 και ως τελειόφοιτος το πρώτο τρίμηνο του 1955-1956.

Από τη νεαρή του ηλικία επέδειξε δυναμισμό, ηγετικές ικανότητες, δημιουργικότητα, αγάπη για την Ελλάδα και τα ιδεώδη του Ελληνισμού, φιλοπατρία και λογοτεχνική δεινότητα, χαρακτηριστικά που θα τον συνόδευαν στη σύντομη ζωή του. Υπερηφανευόταν για το όνομά του, το οποίο, όπως έγραψε σε ένα δικό του κείμενο, ήταν αυτό του Έλληνα βασιλιά της αρχαίας Σαλαμίνας Ευαγόρα: «Κάτι θα ήξερε περί του μέλλοντός μου ο μακαρίτης ο νουνός μου για να μου δώσει το όνομα του βασιλιά της Σαλαμίνας. Έτσι και γω έπρεπε να φανώ αντάξιος διάδοχος του αναδόχου μου».

Ήταν φιλομαθής, στοχαστικός και μεγαλόψυχος. Ο Θεός τον προίκισε από παιδί με τον ποιητικό οίστρο και με το χάρισμα της στιχουργικής. Έκπληκτος μπροστά στον όγκο των χειρόγραφων του 19χρονου ποιητή, ο πρώτος που τα μελέτησε, ο πολυβραβευμένος φιλόλογος Γιώργος Χατζηκωστής, θυμήθηκε τη γνωστή ρήση του Ρωμαίου ποιητή Οβίδιου: «Ότι δοκίμαζα να πω ήταν στίχος».

Εξαιτίας του ανυπότακτου και δυναμικού του χαρακτήρα η σύγκρουσή του με το αποικιοκρατικό καθεστώς ήταν από την εφηβική του ηλικία ολομέτωπη. Την 1η Ιουνίου του 1953, σε ηλικία 15 ετών, όταν ήδη η κυπριακή κοινωνία βρισκόταν σε

αναβρασμό λόγω των διαδοχικών αρνήσεων του Λονδίνου να εκπληρώσει την απαίτηση για αυτοδιάθεση και Ένωση με την Ελλάδα, πρωτοστάτησε σε μαχητικές, αντιαποικιακές, μαθητικές διαδηλώσεις στην Πάφο. Παραμονή των εορτασμών για την στέψη της Βασίλισσας Ελισάβετ, κατέβασε την αγγλική σημαία από τα προπύλαια του Ιακωβείου Γυμναστηρίου μέσα σε επευφημίες του μαθητόκοσμου της Πάφου. Η πράξη του αυτή αποτέλεσε τον σπινθήρα για το ξέσπασμα μαχητικών διαδηλώσεων που ματαίωσαν τους εορτασμούς. Αυτή ήταν η πρώτη επαναστατική του πράξη, με την οποία συνειδητοποίησε βαθύτερα τις θλιβερές πραγματικότητες στην πατρίδα του και καθόρισε την περαιτέρω αγωνιστική του πορεία, ως αντάρτης της ΕΟΚΑ.

Με την έναρξη του νέου σχολικού έτους 1955-1956, κατά το οποίο ο Παλληκαρίδης ήταν τελειόφοιτος, οι υποψίες των αγγλικών υπηρεσιών γι’ αυτόν και για άλλους συμμαθητές του εντάθηκαν. Τον Μάρτιο του 1955 πρωτοστάτησε σε νέα μαχητική διαδήλωση στην Πάφο, με την ευκαιρία της δίκης των συλληφθέντων για την υπόθεση του πλοιαρίου «Άγιος Γεώργιος», στη Χλώρακα, και συνελήφθηκε ξανά από την Αστυνομία, μαζί με δεκάδες άλλους Παφίτες νέους. Δικάσθηκε και κλήθηκε να καταβάλει χρηματικό πρόστιμο για να αφεθεί ελεύθερος.

Τον Απρίλιο του 1955, ο μόλις 17χρονος μαθητής, εντάχθηκε στις τάξεις της ΕΟΚΑ και πρωταγωνίστησε πέραν των μαθητικών διαδηλώσεων, στη διανομή προκηρύξεων και σε δολιοφθορές εναντίον βρετανικών στόχων και κυβερνητικών κτηρίων. Στις 17 Νοεμβρίου, κατά τη διάρκεια μαθητικής διαδήλωσης, επιτέθηκε σε δύο Άγγλους στρατιώτες που κακοποιούσαν συμμαθητή του και τον διέσωσε κυριολεκτικά από τη μανία τους. Λίγο αργότερα συνελήφθη, κατηγορήθηκε και αφέθηκε ελεύθερος με εγγύηση 30 λιρών, για να κλητευθεί στις 6 Δεκεμβρίου να δικασθεί.

Την παραμονή της δίκης του ο Ευαγόρας ανακοίνωσε στον πατέρα του ότι δεν σκόπευε να εμφανιστεί στο δικαστήριο γιατί, κι αν ακόμη δεν καταδικαζόταν, θα τον έκλειναν στα κρατητήρια, κάτι το οποίο δεν επιθυμούσε. Εξάλλου το είχε δηλώσει προηγουμένως:

«Της φυλακής

δεν τα σηκώνω εγώ τα βάρη

γι’ αυτό θα φύγω

για βουνά και ρεματιές

Να ΄χω τη νύχτα

συντροφιά μου το φεγγάρι

και την ημέρα

να μιλώ με τις ιτιές».

Είχε πάρει την τελεσίδικη απόφαση να εγκαταλείψει τη ζωή της πόλης για ν’ ανηφορίσει στο βουνό, μια μέρα πριν τη διεξαγωγή της δίκης, στις 5 Δεκεμβρίου του ΄55. Αποχαιρέτησε με περηφάνεια και σεβασμό τον πατέρα του και εγκατέλειψε για πάντα το σπίτι του.

Ένιωσε βεβαίως την υποχρέωση να αποχαιρετήσει και τους συμμαθητές του, αλλά ήταν απόγευμα και αυτοί δεν βρίσκονταν στις σχολικές αίθουσες. Μετέβη μόνος στο σχολείο και τους άφησε γραπτώς τους χαιρετισμούς του στα έδρανα της τάξης του. Το πρωί της άλλης ημέρας οι πρώτοι συμμαθητές του που μπήκαν στην τάξη βρήκαν στην έδρα ένα χειρόγραφο, με το οποίο ο Ευαγόρας τους αποχαιρετούσε μαζί με τους συγκλονιστικούς στίχους του ποιήματος που αποτελεί μέχρι σήμερα τον φωτεινό φάρο της νεολαίας μας και φέρει τον τίτλο «Εγερτήριον Σάλπισμα»:

«Παλιοί συμμαθηταί,

Αυτή την ώρα κάποιος λείπει ανάμεσά σας, κάποιος που φεύγει αναζητώντας λίγο ελεύθερο αέρα, κάποιος που μπορεί να μη τον ξαναδείτε παρά μόνο νεκρό. Μην κλάψετε στον τάφο του, δεν κάνει να τον κλαίτε. Λίγα λουλούδια του Μαγιού σκορπάτε του στον τάφο. Του φτάνει αυτό ΜΟΝΑΧΑ.

Θα πάρω μιαν ανηφοριά, θα πάρω μονοπάτια

να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη Λευτεριά

Θ’ αφήσω αδέλφια συγγενείς, τη ΜΑΝΑ, τον ΠΑΤΕΡΑ

μες τα λαγκάδια πέρα και στις βουνοπλαγιές……

….. Γεια σας παλιοί συμμαθηταί.

Τα τελευταία λόγια τα γράφω σήμερα για σας.

Κι όποιος θελήσει για να βρει

ένα χαμένο αδελφό, ένα παλιό του φίλο,

Ας πάρει μιαν ανηφοριά

ας πάρει μονοπάτια

να βρει τα σκαλοπάτια

που παν στη Λευτεριά.

Με την ελευθερία μαζί, μπορεί να βρει και μένα.

Αν ζω, θα μ΄ βρει εκεί».

Διέφυγε αρχικά στη Μονή Αγίου Νεοφύτου και λίγο αργότερα ανέβηκε στο βουνό, ως μέλος αντάρτικης ομάδας, από τις πρώτες που οργανώθηκαν στην ορεινή Πάφο, κάνοντας πράξη τη μεγάλη του επιθυμία να διαβεί τις ανηφοριές και τα μονοπάτια που οδηγούσαν στην «ΠΑΝΩΡΙΑ ΛΕΥΤΕΡΙΑ».

Έλαβε μέρος σε αρκετές επιχειρήσεις, από τις οποίες οι πιο σημαντικές ήταν οι επιθέσεις στη στρατιωτική βάση του Πωμού και στους αστυνομικούς σταθμούς Στρουμπιού και Παναγιάς και οι ενέδρες στο μεταλλείο Κινούσας, στη Λυσό και στη Τσάδα. Για την αντάρτικη του δράση επικηρύχθηκε από τους Άγγλους για το πολύ μεγάλο για τα δεδομένα της εποχής ποσό των 5.000 λιρών.

Κατά τη διάρκεια της ζωής του ως αντάρτης έγραψε ποιήματα εμπνευσμένα από τη διαμονή και τη δράση του στο βουνό και από άλλα γεγονότα του απελευθερωτικού αγώνα. Ύμνησε δε με τους στίχους του τους ηρωικούς θανάτους συναγωνιστών του, που προηγήθηκαν της δικής του θυσίας. Όταν επέστρεφε στο λημέρι του μετά από μια επιχείρηση, απομονωνόταν για να γράφει στα τετράδιά

του ποιήματα, όπως εξομολογήθηκαν οι συναγωνιστές του. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ποιήματα για τη θυσία του Χαράλαμπου Μούσκου, που σκοτώθηκε σε ενέδρα στις 15 Δεκεμβρίου 1955, στο χωριό Μερσινάκι και αυτά που έγραψε για να μνημονεύσει τους οκτώ απαγχονισθέντες που οδηγήθηκαν στο ικρίωμα πριν απ΄ αυτόν. Τους Μιχαλάκη Καραολή, Ανδρέα Δημητρίου, Ιάκωβο Πατάτσο, Χαρίλαο Μιχαήλ, Ανδρέα Ζάκο, Στέλιο Μαυρομμάτη, Ανδρέα Παναγίδη και Μιχαήλ Κουτσόφτα.

Από νωρίς αποδέχθηκε και τη δική του μοίρα, τη μοίρα του αντάρτη, όπως τη μαρτυρεί ο ίδιος:

«Μπορεί σε κάποια μάχη

γραμμένο η μοίρα να ‘χη

να μη γυρίσουμε.

Μα πάμε με καμάρι

και λέμε …όποιον πάρει

και θα νικήσουμε.»

Οι στίχοι του ήρωα αποδείχθηκαν λίγο αργότερα προφητικοί. Στις 18 Δεκεμβρίου του 1956, σε μια μετακίνηση της ομάδας του από την περιοχή του Σταυρού της Ψώκας, για εγκατάσταση στην περιοχή της Λυσού, βρέθηκε αντιμέτωπος με αγγλική περίπολο κοντά στη Λυσό, όπου και συνελήφθηκε. Κατηγορήθηκε για παράνομη κατοχή και διακίνηση οπλισμού, φυλακίστηκε, για να υποβληθεί σύμφωνα με τις μαρτυρίες σε φρικτά βασανιστήρια.

Στις 5 Ιανουαρίου του 1957, στο επαρχιακό δικαστήριο Πάφου, του απαγγέλθηκε κατηγορία για μεταφορά οπλοπολυβόλου και πυρομαχικών και μετά την απόφαση μεταφέρθηκε στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας. Στις 14 Φεβρουαρίου, παραπέμφθηκε στο ανώτερο ειδικό δικαστήριο που είχαν εγκαθιδρύσει οι Άγγλοι για την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούσαν τη συμμετοχή στον απελευθερωτικό αγώνα. Η δίκη του κράτησε μέχρι τις 25 του ίδιου μήνα, σε μια δίκη παρωδία, όταν το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του, με την οποία ο Παλληκαρίδης καταδικάστηκε σε θάνατο δι’ απαγχονισμού.

Μνημειώδης είναι η απάντηση που έδωσε στον Άγγλο δικαστή όταν του ανακοίνωσε την καταδίκη του: «Γνωρίζω ότι θα με καταδικάσετε. Θα με κρεμάσετε το ξέρω. Εκείνο που έχω να πω είναι τούτο: ότι έκαμα, το έκαμα ως Έλλην Κύπριος που αγωνίζεται για την ελευθερία της πατρίδος του. Τίποτε άλλο».

Την επόμενη μέρα της καταδίκης του Παλληκαρίδη, ξεκίνησε μια παλλαϊκή, συγκινητική προσπάθεια, η οποία ξεπέρασε τα όρια της Κύπρου, για να αποτραπεί η εκτέλεση. Μαθητικές εκδηλώσεις και αποχή από τα μαθήματα, τηλεγραφήματα στον κυβερνήτη Χάρτιγκ, παρεμβάσεις από την ελληνική κυβέρνηση και διαβήματα προς την αντίστοιχη αγγλική και τον ΟΗΕ. Παρόμοια διαβήματα και από Άγγλους βουλευτές και από Αμερικανό γερουσιαστή. Δήμαρχοι, συντεχνίες, διανοούμενοι, η εκκλησιαστική ηγεσία της Κύπρου και απλοί πολίτες προσπαθούσαν απεγνωσμένα να πείσουν τις βρετανικές αρχές, να απονεμηθεί χάρη στον έφηβο Ευαγόρα. Μάταια όμως. Το βαθύ κατεστημένο της αγγλικής διπλωματίας και ο αδίστακτος κυβερνήτης της Κύπρου Χάρτινγκ απέρριψαν κάθε αίτημα για απονομή χάριτος.

Έτσι, στις 11 και 30 το βράδυ της 13ης Μαρτίου του 1957, ημέρα Τετάρτη, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης του Μιλτιάδη και της Αφροδίτης από την Τσάδα της Πάφου, αψηφώντας τον θάνατο, με χαμόγελο στα χείλη, πήρε τη δική του ανηφοριά και μονοπάτια που οδηγούσαν στη λευτεριά. Ανέβηκε στην αγχόνη με το κεφάλι ψηλά και διάβηκε το κατώφλι του πάνθεου των ηρώων της ελευθερίας, όπου απολαμβάνει αιώνια το κρασί των αθανάτων.

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης ήταν ο νεαρότερος αλλά και ο τελευταίος αγωνιστής που απαγχονίστηκε από τους Άγγλους.

Οι δήμιοι του νεαρού ήρωα αμέσως μετά την εγκληματική τους πράξη διέταξαν τον ιερέα των φυλακών Παπάντωνη Ερωτοκρίτου να πραγματοποιήσει τη νεκρώσιμο ακολουθία και πριν το ξημέρωμα, τον έθαψαν στο προαύλιο των φυλακών, στο ίδιο μνήμα που λίγες ημέρες προηγουμένως τάφηκε το καμένο στο θυσιαστήριο του Μαχαιρά της 3ης Μαρτίου 1957, άψυχο σώμα του Γρηγόρη Αυξεντίου.

Ελληνίδες και Έλληνες,

Η σημερινή υπόμνηση της θυσίας του Ευαγόρα Παλληκαρίδη δεν αφορά μόνο την απόδοση των προσήκουσων τιμών σε έναν ακόμα ήρωα. Είναι κάτι πιο μεγάλο, κάτι ακόμα πιο σημαντικό. Σήμερα, δραττόμαστε της ευκαιρίας να δούμε μέσα από τον καθρέφτη που φέρνει μπροστά μας ο Ευαγόρας. Να προβούμε σε μια πράξη αυτοσυνειδησίας, μια ματιά στο εσωτερικό του δικού μας εαυτού.

Η Κύπρος μπορεί, χάρη στη θυσία των ηρώων του 1955 – 59, να έχει απαλλαγεί από τον αποικιοκρατικό ζυγό και να κέρδισε την ανεξαρτησία της, αλλά λίγο αργότερα ένας νέος εισβολέας εξ ανατολών, άνομα και εγκληματικά κατέλαβε τη μισή μας πατρίδα, η οποία στενάζει μέχρι σήμερα από την παρουσία του τουρκικού στρατού. Με χιλιάδες νεκρούς και πρόσφυγες που με τη βία ξεριζώθηκαν από τις πατρογονικές τους εστίες. Με εκατοντάδες αγνοούμενους των οποίων πολλοί οικείοι ακόμα βιώνουν καθημερινά το δράμα της προσμονής για διακρίβωση της τύχης τους. Με κατεστραμμένες και ερειπωμένες πόλεις και χωριά, με τεράστια καταστροφή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Εμείς όλοι φέρουμε βαρύ το χρέος των αθάνατων ηρώων μας. Οφείλουμε όλοι μαζί ενωμένοι να συνεχίσουμε τον αγώνα για απελευθέρωση του νησιού μας. Για να μπορέσουμε να παραδώσουμε στις νεότερες γενιές μια ελεύθερη και επανενωμένη

πατρίδα όπου θα προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι βασικές ελευθερίες όλων των νόμιμων κατοίκων της, χωρίς τις επιβουλές και τις εξαρτήσεις από τρίτους.

Φίλες και φίλοι,

Από το Πάνθεο των ηρώων μας ο Ευαγόρας και οι υπόλοιποι ήρωες των αγώνων της πατρίδας μας, προσμένουν την επιτέλεση του καθήκοντος που προτάσσει το νόημα του απελευθερωτικού αγώνα 1955- 59. Έχουμε καθήκον να παραμείνουμε στρατευμένοι στον αγώνα, να σταθούμε άξιοι συνεχιστές των αγώνων των ηρώων της ΕΟΚΑ και όλων όσων πότισαν με το αίμα τους το δέντρο της ελευθερίας. Μέχρι την άγια εκείνη ημέρα που θα σημάνουν χαρμόσυνα οι καμπάνες στις εκκλησίες μας από την Πάφο μέχρι τον Απόστολο Ανδρέα. Μέχρι να ξαναριζώσει ο Ελληνισμός στους βωμούς και τις πατρογονικές του εστίες, από όπου βάρβαρα εκδιώχθηκε το 1974.

Ας είναι αιωνία η μνήμη και η δόξα που συνοδεύει τον Ευαγόρα Παλληκαρίδη, αλλά και όλους τους ήρωές μας που διαχρονικά προσέφεραν τη ζωή τους, ως θυσία στο βωμό της ελευθερίας της πατρίδας μας.